

NUMMER 90: ZOMER 2009

ROND DE GRENSTEEN

EEN UITGAVE VAN DE STICHTING
HEEMKUNDEKRING DE GRENSTEEN
MOOK - MIDDELAAR - MOLENHOEK

Volkstuinvereniging “Middelwaert” vijfentwintig jaar jong

*Wie wel eens fietst of wandelt over de Maasdijk achter de Gelmo en Ambiënte vindt daar een fraai plekje binnen het toch al mooie Mook: het volkstuinencomplex van turnvereniging “Middelwaert”
Hoelang? Dit jaar precies een kwart eeuw. Een terugblik...*

Het begin

In het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw werd er zowel in Molenhoek als in Mook een balletje opgegooid over de mogelijkheid van volkstuinieren in onze Gemeente.

Het toenmalige weekblad “De Mooker”, jaargang 12, bevatte in het nummer 21 van 10 mei 1983 bovenstaande aankondiging.

Zowel de Wijkraad Molenhoek als de Dorpsraad Mook zijn al jaren ter ziele en ondanks verschillende pogingen is nu niet meer te achterhalen wat er op die vergadering ter sprake werd gebracht en of er inderdaad veel mensen op af zijn gekomen.

Op 7 september 1983 werd in de kelder van het Gemeenschapshuis in Mook aan de Groesbeekseweg een avond belegd om de belangstelling voor volkstuinieren te peilen. Daarbij was ook aanwezig de heer Jan Pouwels, toenmalig wethouder en groot voorstander van een volkstuinvereniging in het Mookse. Met hem waren een goede dertig aspirant-tuinders van de partij. De vraag of er interesse zou zijn werd gauw beantwoord. Die was er in grote mate. Er werden dan ook al gauw spijkers met koppen geslagen en een groep van zeven mensen verklaarde zich bereid de kar te gaan trekken: zij vormden het voorlopig bestuur van de volkstuinvereniging in oprichting.

De eerste taak was in overleg met de Gemeente te bekijken hoe men de nodige financiën zou moeten verkrijgen, want er zouden toch aardig wat investeringen nodig zijn om van dat kale weiland een volkstuinen-

Schuur	5500,-
Aankoop	4700,-
Toilet, put	1000,-
el. + pomp	6000,-
meub.	1500,-
ploegen	2000,-
vrachtwagen	450,-
? legaliseren	350,-
alg.	150,-
reserve	2350,-
	15000,-

De eerste begroting... achterop een bierviltje

complex te maken. Na enig overleg verklaarde de Gemeente zich bereid garant te staan voor een door de volkstuinvereniging af te sluiten lening van f 25.000,-. Voorwaarde was wel, dat de volkstuinvereniging jaarlijks een jaarrekening aan de Gemeente zou overleggen.

Een tweede taak was het voorbereiden van de officiële oprichting van de vereniging. Hiertoe liet men

conceptstatuten maken bij notaris Rutgers te Nijmegen. Als naam voor de vereniging stond daarin vermeld: "De Molenhoek".

Heden, de negentienhonderd drie en tachtig, verschenen voor mij, JACOBUS CHRISTOFFEL RUTGERS, notaris ter standplaats Nijmegen:-----

1.-----

2.-----

De comparanten verklaarden op te richten na te doenen vereniging en de statuten daarvan vast te stellen als volgt:-----

NAAM, ZETEL EN DOEL-----

Artikel 1-----

1. De vereniging draagt de naam:-----

VOLKSTUIN-VERENIGING "DE MOLENHOEK".-----

2. Zij is gevestigd te Mook, gemeente Mook en Middelaar.-----

3. Zij is aangegaan voor onbepaalde tijd.-----

4. Het verenigingsjaar valt samen met het kalenderjaar, behoudens dat het eerste verenigingsjaar eindigt per ultimo december van het jaar, waarin de vereniging is aangegaan.-----

DOEL-----

De derde taak omvatte de indeling van het terrein en het plannen van alle werkzaamheden, die daarvoor zouden moeten worden gedaan.

Op 2 februari 1984 werd met alle toekomstige volkstuinders een vervolgvergadering gehouden: tweëndertig aspirant-leden en enkele nieuwe belangstellenden waren aanwezig.

De conceptstatuten lagen ter inzage, besloten werd het complex te verdelen in biologische en traditionele tuinen en de leden werd op het hart gedrukt, dat van hun kant veel hulp zou worden gevraagd bij de aanleg van omheining, tuinhuisje, toilet met zinkput en de waterleiding.

De wederom aanwezige wethouder Pouwels gaf niet alleen enkele nuttige tips, maar zegde ook toe te zorgen voor de verdeling van een paar grote vrachten champignonmest over het daarna te ploegen complex. Afgesproken werd, dat op 9 februari 1984 de statuten zouden worden gepasseerd en dat bij de eerste algemene ledenvergadering het bestuur van de vereniging in oprichting zou aftreden en een nieuw bestuur zou worden gekozen.

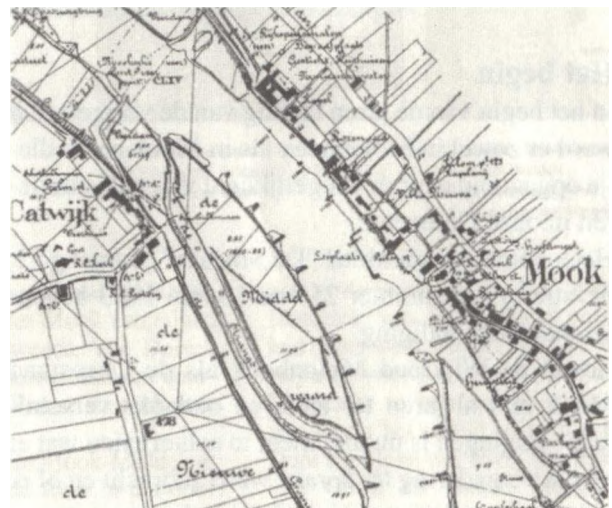
Naamgeving

Toen op 9 februari de statuten werden gepasseerd bleek de weinig fantasievolle naam "De Molenhoek" te zijn vervangen door Volkstuinvereniging "Middelwaert". Wederom is niet meer te achterhalen wie daarop is gekomen. Waarschijnlijk was het naar voren gebracht bij de vergadering van 2 februari, maar

in de notulen daarvan is daarover niets terug te lezen. Ook toenmalig voorzitter Henk Peters herinnert zich daarover niets. Maar met die naamsverandering was iedereen toen content. En nu is dat nog zo.

Een mooie naam, een toepasselijke naam, een naam, die getuigt van respect voor de historie.

Als je vanaf het volkstuinencomplex over de Maas richting spoorbrug kijkt zie je daar net als aan de Mookse kant groene uiterwaarden, alleen breder dan aan deze zijde. Dat is niet altijd zo geweest: Die brede strook weilanden was tot het voorjaar van 1939 een eiland. En niet zo'n kleintje ook: het midden in de rivier gelegen eiland was ongeveer vijfhonderd meter lang en honderdtien meter breed, ongeveer zeven hectare groot en lag ongeveer in het midden van de huidige Maasloop tot tegenover "Maasstaete". Later is het geleidelijk opgeschoven naar de Katwijkse kant.

Kaart van het eiland Middelwaert in de Maas bij Katwijk en Mook

Dat eiland Middelwaert of ook Middelwaard kende een roemruchte geschiedenis en wordt al in de veertiende eeuw in allerlei literatuur vermeld. De ligging maakte het zeer geschikt voor het heffen van tol en cijns en invloed uitoefenen op het vervoer van goederen terwijl de Strang, het water tussen Middelwaert en Katwijk, aan schepen een schuilplaats bood bij storm en ijsgang.

In de Tachtigjarige oorlog gebruikte een Spaanse bevelhebber het in april 1574 om 's nachts verschillende malen met veel kabaal groot alarm te slaan en daarmee de toch al doodvermoeide troepen van Lodewijk en Hendrik van Nassau hun rust te onthouden. En op 16 juni 1674 bezetten de Staatse legers het eiland om de schepen met proviand en vijf schepen wijn bestemd voor het Franse garnizoen in Grave te

onderscheppen, hetgeen lukte. Dat pikten de Fransen natuurlijk niet en een grote slag op en rond het eiland was het gevolg, waarbij zowel aan Staatse als Franse zijde veel doden en gewonden vielen.

Het eiland Middelwaert van de Katwijkse kant omstreeks 1930. Op de achtergrond de boerderij "Everdineweerd"

In 1883 werd het eiland gedeeltelijk gekocht door de Staat in verband met de aanleg van de spoorbrug. Hiervoor én om beter scheepvaartverkeer mogelijk te maken werd het eiland aan de Mookse kant gedeeltelijk afgegraven. De eeuwenoude boerderij op het eiland, de Everdineweerd, werd in tegenstelling tot wat in enkele andere publicaties wordt gezegd toen nog niet afgebroken. Dat gebeurde pas jaren later zoals blijkt uit bovenstaande foto, die pastoor De Wit van Groot Linden in 1923 maakte. Toen was er nog volop agrarische activiteit op het eiland.

In 1939 verwierf de Staat ook de rest van het eiland en werd de "Strang" geheel gedicht. Weinig herinnert nu meer aan het eiland Middelwaert, maar vanaf 1984 wordt de naam ervan dus weer aan de vergeetelheid ontrukkt door onze volkstuinvereniging.

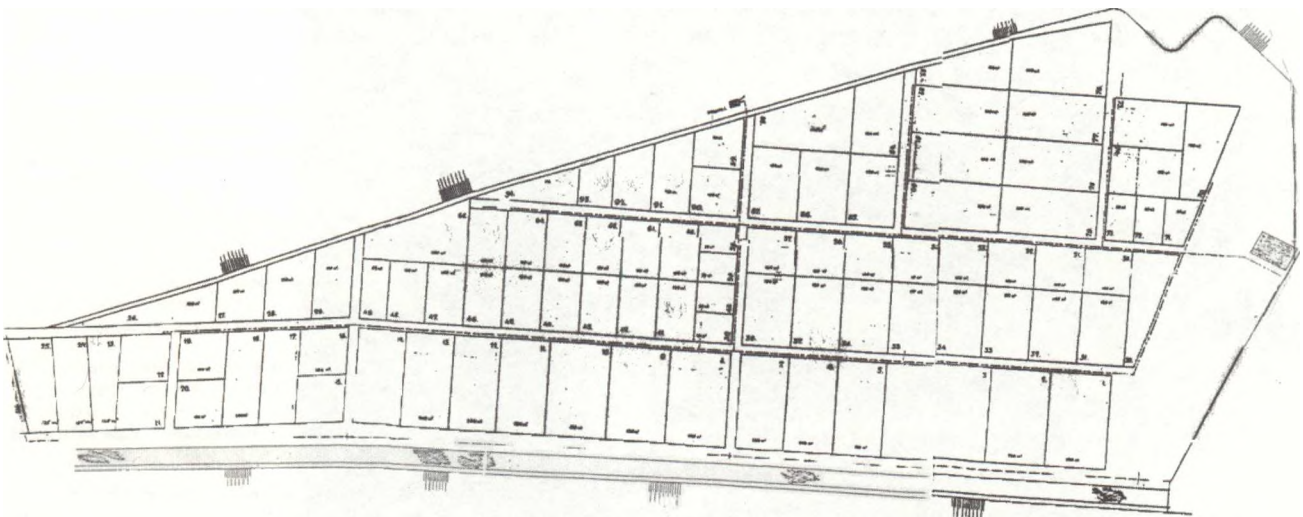
De beginjaren

Nadat het terrein aan de hand van een nauwkeurige kaart van Fons de Groot was verdeeld in ruim tachtig tuinen, in grootte variërend van vijftig tot tweehonderdvijftig m², werden de tuinen uitgedeeld door een commissie, bestaande uit mevrouw Janssen-Bruineman en de heren Alink, Kok en Koops.

De loting vond plaats in een van de firma Boesewinkel te leen gekregen mobiele directieket. Bij de indeling van het terrein was rekening gehouden met brede paden, die uiteindelijk fraaie graspaden zouden worden.

Voordat het zover was moest er eerst worden gegraven om het water van de eigen puls en pomp naar de twintig over het hele complex verspreide tappunten te brengen. En al werden de zeventig centimeter diepe sleuven gegraven door een minigraver, het aanvoeren en monteren van de buizen en de kraanopstanden was een megaklus. Datzelfde gold voor het handmatig dichtgooien en afwerken van de sleuf, nadat enkele dagen was proefgedraaid en er geen lekkages werden geconstateerd.

Een volgende klus was het zorgen voor een omheining met poorten. Dat had toen een hoge prioriteit, omdat er door de eerste tuinwerkzaamheden heel gauw iets te halen zou zijn voor onder andere konijnen en misschien ook wel voor konijnen op twee benen. Bovendien was zo'n open volkstuinencomplex erg molestgevoelig. Houten palen, rollen gaas en prikkeldraad werden vanwege de prijs gekocht bij de Boerenbond in Kranenburg en met de aanhangwagen naar het land gebracht. Het werk vorderde gestadig, maar wel langzamer dan gehoopt en gepland.

Negentig tuintjes van 50 tot 250 m²

Na twee jaar was het nog vrij leeg, maar het werd al wat.

In 1984 werd flink gebouwd aan een tuinkeet met daaraan vast een berging voor kruiwagens en kormelmest. Daarnaast kwam een mestvloer voor de voorraad koemest. Er werd een toilet aangelegd en een zinkput uitgegraven. De tuinkeet kon voor een zeer zacht prijsje worden overgenomen van de heer Pouwels, die achter zijn huis een groter winkeltje wilde zetten. Gelukkig beschikte de vereniging over vakmensen en onder leiding van Ralph Loth werd eerst de schuur bij Pouwels afgebroken. Alle onderdelen werden gemerkt en op de volkstuin weer opgebouwd. We zouden tien jaar plezier hebben van onze tot "Praothuus" gedoopte tuinkeet.

Het "Praothuus" vormde een rustplek voor de tuinders die hier met elkaar bij een kop koffie of thee gezellig konden gaan zitten praten. En dat is nu nóg zo. Op 7 mei 1984 werd de eerste algemene jaarverga-

Daar is het goed toeven....zeker weten!

dering gehouden. De vereniging telde toen zesenvijftig leden. Daarvan waren er drieëndertig aanwezig. Een nieuw bestuur werd gekozen.

Bij de financiële stand van zaken werd gemeld, dat pomp, waterleiding en elektriciteit duurder waren uitgevallen, maar dat dit wegviel tegen de aanzienlijk lagere kosten van de tuinschuur. Een stuk grond, dat nog niet voor tuinen was uitgegeven werd voor een jaar in gebruik gegeven aan landbouwer van Ieperen, die er maïs op ging verbouwen.

De opening

In het voorjaar van 1986 was het tuinencomplex van "Middelwaert" zover klaar, dat men het ogenblik gekomen achtte voor een officiële opening. Vanzelfsprekend werd daarvoor wethouder Pouwels gevraagd, de man die zoveel voor de tuinvereniging had betekend. Op 24 juni was het zover.

Wethouder Jan Pouwels opende het tuinencomplex door onthulling van het naambord op de poort

Wethouder-boer Jan Pouwels verrichtte de opening met verve door het onthullen van de naamborden aan de poort. Vervolgens liet hij zijn kennersblik over het complex gaan en concludeerde, dat alles er puik bijstond. En de journalist van "De Gelderlander" durfde zelfs te schrijven: "De Mookse groenteboeren gaan moeilijke tijden tegemoet". Waarschijnlijk had hij opgevangen, dat menig volkstuinder toen al burens en kennissen voorzag van malse producten, die regelmatig in overvloed werden geoogst. Ook de bezoekers van de Open Dag erna vonden het tuinencomplex erg fraai.

In de jaren daarna ging het volkstuinvereniging "Middelwaert" voor de wind. Het stuk, dat een jaar in gebruik gegeven was aan van Ieperen, werd ook ingericht met tuinen, paden en waterleiding.

Veel leden maakten zich verdienstelijk door het maaien van de paden, het onderhouden van de waterleiding en het Praothuus.

Toch was het niet alles goud wat er blonk. Natuurlijk kwamen er ook leden, die zich wat al te optimistisch stortten in het tuinavontuur en na een machteloze strijd tegen het onkruid ontmoedigd de strijd moesten staken. Daardoor gebeurde het wel, dat aan het eind van een seizoen een tiental tuinen vrijkwam. Als die niet verhuurd werden betekende dat voor de vereniging geen inkomsten en wél onderhoud. En dat terwijl de financiële positie van de vereniging niet zo rooskleurig was.

Tuinkrantje

Al meteen bij de start van "Middelwaert" in 1984 bestond de wens een verenigingsblaadje te laten verschijnen om allerlei informatie bij de leden te krijgen. Praktische redenen verhinderden aanvankelijk de oprichting ervan: men had het al druk genoeg met al-

lerlei andere zaken en ook de financiën lieten het toen nog niet toe. Op 5 april 1986 viel toch nummer 1 van jaargang 1 bij de achteventig leden van dat moment op de mat. Het was een eenvoudig dubbel A4-tje, gestencild en vervaardigd met nog écht knip- en plakwerk en correctielak. De illustraties bij de artikeltjes waren met de hand ingetekend.

Eind jaren negentig werd overgegaan op de computer, hetgeen het uiterlijk van het tuinkrantje aanzienlijk verbeterde. Ook van digitale fotografie wordt dankbaar gebruik gemaakt.

In de loop der jaren heeft het verenigingsblaadje de leden veel en veelsoortige informatie verschaft: over tuintips, ziekten, wel en wee van de vereniging en de leden, hoe een composthoop te maken en wat dies meer zij. Ook bleek het een perfect middel om de leden te informeren over vergaderingen, werkzaterdagen en het vragen van hulp bij algemene werkzaamheden. Regelmatig klommen ook leden in de pen of leverden kopij, soms zelfs in de vorm van een gedicht of een artikeltje, dat ze ergens hadden opgediept.

Voormalig penningmeester Geer Toonen raadde in de bestuursvergadering van januari 1986 aan, alle nummers van het tuinkrantje zorgvuldig te archiveren. Die raad is nauwgezet opgevolgd en dat maakt het nu mogelijk de drientwintig jaargangen door te bladeren en oude namen en gebeurtenissen weer voorbij te zien komen, bijvoorbeeld een milieuvriendelijk bestrijdingsmiddel uit 1998, jaargang 11, nummer 5.

Financiële perikelen

Met de Gemeente was in 1984 na veel onderhandelen een huur overeengekomen van f 1750,- per jaar, terwijl de vereniging was uitgegaan van f 750,- per jaar, overeenkomend met een goede pachtsom voor een perceel van 1,7 hectare. Vooral doordat enkele posten van de beginbegroting lager uitvielen dan gepland, kon de vereniging telkens weer aan haar verplichtingen voldoen. Ook lukte het om het geld voor de jaarlijkse rente en aflossing van de lening bij de Rabobank tijdig bijeen te schrapen. Maar af en toe was het wel kante boord om de financiële gaten te dichten.

Vrijwel vanaf het begin bood de vereniging de leden de mogelijkheid zaai- en pootgoed te bestellen via de tuinvereniging. Dit leverde op de totale bestelling een korting op van 25 %, waarvan de helft werd doorgegeven aan de bestellers en de andere helft in de verenigingskas werd gestort. Dit verschaft de vereniging jaarlijks een financiële injectie van ongeveer driehonderd gulden.

Voor U gelezen:

Maak eens Uw eigen biologische bestrijdingsmiddel tegen koolrupsen.

- 1 Plant kool en wacht tot daar rupsen inkomen.
- 2 Doe niets en kijk toe.
- 3 Bescherm de rupsen tegen vogels.
- 4 Zorg indien nodig voor extra voedsel voor de rupsen.
- 5 Tegen de tijd dat vrijwel alle kool op is treedt vanzelf stress op bij de rupsen met als gevolg uitbreken van virusziekten
- 6 Zodra onder de rupsen zwarte en verslijmde rupsen verschijnen verzamelt u die.
- 7 Mix die rupsen fijn tot een homogene massa ontstaat.
- 8 Filtreer die massa door een theedoek.
- 9 Bewaar de oplossing bij voorkeur in de koelkast.

Het volgend jaar kunt u deze oplossing met een plantenspuit over de rupsen op uw kool sproeien. Deze worden ziek. u verzamelt de zieke rupsen opnieuw en verwerkt ze weer als boven beschreven.

(Bron IPO- DLPO)

Het sorteren van de bestellingen en pootaardappels... telkens weer een hele klus

Toenmalig penningmeester Geer Toonen wist een vijftal sponsors te strikken die de vereniging steunden, hetgeen jaarlijks rond de vierhonderd gulden in kas bracht. Toen echter Geer in 1996 wegens tijdgebrek de tuin vaarwel moest zeggen hielden ook deze sponsorinkomsten op.

De Vierdaagse leverde de vereniging ook een aantal jaren inkomsten op. Door de KPN werden wij benaderd voor het inrichten van een post op de derde dag van dit wandelfestijn. Dit hield in, dat op het parkeerterrein een of twee grote tenten werden neergezet met daarin onder andere een aantal stretchers voor het prikken van blaren en massage van onwillige spieren. Ook werd er soep en koffie verstrekt. Verder werd er een latrinewagen geplaatst. Door de vereniging werd gezorgd voor een aantal banken en stoelen voor de vermoeide wandelaars. Voordeel was dat hierdoor in één dag de verenigingskas werd gespekt met vierhonderd gulden. Nadeel echter, dat de toeloop van wandelaars al begon om een uur of zeven en dat er dan al enkele mensen aanwezig moesten zijn om alles in goede banen te leiden.

Verzorging voor vermoeide wandelaars

Toen de KNBLO op een gegeven ogenblik besloot het parcours te verleggen, omdat het fietspad met name in de bocht onder de spoorbrug te smal was voor de grote groepen wandelaars, droogde ook deze inkomstenbron op.

In 1988 legde het Waterzuiveringschap in ons voorterrein een rioleringsbuis aan, waardoor ons parkeerterrein enige tijd een grote puinhoop was. Het bracht bij de vereniging wel de tevoren overeengekomen vergoeding van negenhonderd gulden binnen. Het zou echter niet de laatste keer zijn, dat de boel overhoop werd gehaald!! Na de afronding van de werkzaamheden werd het voorterrein niet opnieuw ingericht voor tuinen, maar ingeplant met kerstboompjes, omdat we van.... juist, wie anders dan de heer Pouwels, het advies hadden gekregen op die manier weer een inkomstenbron aan te boren.

Jan Visscher trots naast de nieuwe aanplant

Logisch, dat werd uitgekeken naar het moment, dat de lening aan de Rabobank zou zijn afbetaald. Bovendien zag het ernaar uit, dat na veel overleg met de Gemeente de jaarlijkse huur van het complex kon worden verlaagd tot het in 1984 aanvankelijk voorgestelde bedrag van zevenhonderdvijftig gulden. Het gesprek met wethouder mevrouw Ladders in februari 1994 en de vergadering van de commissie FEZ (Financiële en Economische zaken) kort daarna leverden daarvoor positieve verwachtingen bij ons op.

Streep door de rekening

Op 22 maart 1994 werd door Hans Bouhuis, lid van onze tuinvereniging én de brandweer, in alle vroegte gemeld, dat in ons gebouwtje was ingebroken en dat het met behulp van benzine van de maaier in brand was gezet. Ook de pas nagekeken machines waren in vlammen opgegaan. Alleen de kruiwagens en een deel van de voorraad korrelmest had de brandweer weten te redden. Omdat onze volkstuinten te afgelegen lagen en het gebouwtje van hout te molestgevoelig was, was het toentertijd niet te verzekeren en draaide de vereniging nu zelf op voor alle schade. Deze tegenslag leidde echter niet tot de ondergang van de tuinvereniging, zoals eerder wel eens was gevreesd.

Trieste resten van het eerste Praothuus na de aangestoken brand

Lang werd er niet getreurd en met veel leden werd verder gewerkt aan de toekomst. Eerst door veel opruimen, want over een groot deel van het voorterrein lagen verbrande resten en gesprongen dakplaten. Maar daarna begon het opbouwwerk voortvarend en in juni al was er een provisorisch onderkomen gerealiseerd in de vorm van twee tweedehands zinken keetjes. Vooruitlopend op de herbouw in steen van een vereningsgebouwtje was alweer een toilet opgetrokken. Voor de machines en brandstof werd een zeecontainer gekocht met een oerdegelijk slot. En toen de Rabobank bereid was ons vrijwel zonder onderpand en zonder gemeentegarantie een lening te verstrekken van f 20.000,- was er weer alle hoop op een mooie toekomst.

Op advies en met uitgebreide medewerking van tuinlid én oud-aannemer Gerrit Bouhuis werd gestreefd

naar een stenen gebouwtje op de fundamenteën van het oude. In februari 1995 waren de goedgekeurde bouwtekeningen en de bouwvergunning daarvoor binnen. In sneltreinvaart werd er gebouwd en in april was het dak klaar en werden de muren verder afgevoerd.

Op 10 juni verrichtte burgemeester Botman de opening. Zij kreeg na de officiële onthulling namens de vereniging een “hoorn des overvloeds” aangeboden: een grote mand gevuld met louter producten uit onze eigen volkstuinen. De rest van die dag was er een feestelijke Open Dag met veel belangstellenden.

Vele handen maken licht werk en het resultaat mocht er zijn

Officiële opening van het nieuwe Praothuus onder grote belangstelling

Kort daarvoor werd met de Gemeente een nieuw tienjarig huurcontract afgesloten, waarbij de huurprijs was gesteld op f750,- per jaar met jaarlijks een verhoging gelijk aan de indexstijging van de kosten van levensonderhoud. Al met al meer dan voldoende gronden dus voor alle vertrouwen in de toekomst.

Een goede toekomst

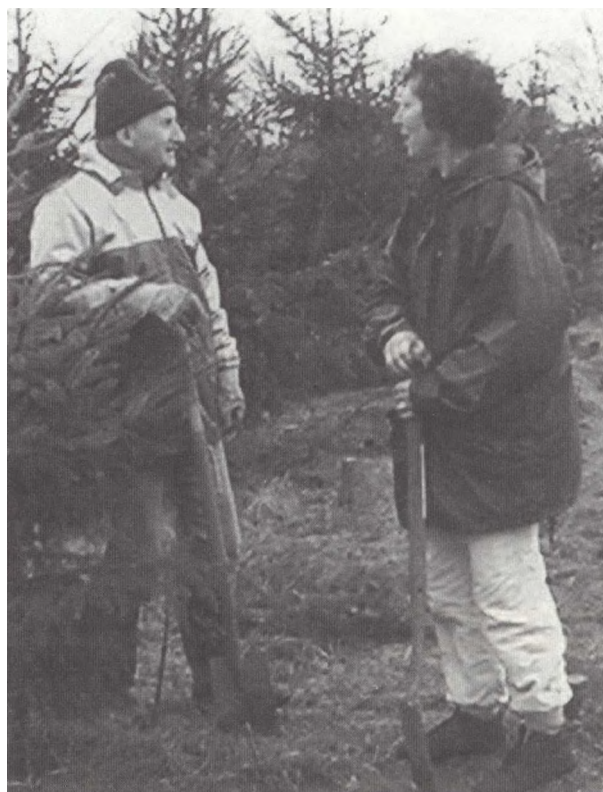
In de jaren erna verging het de tuinvereniging inderdaad zeer goed. Door een hoge bezettingsgraad en weinig onderhoud aan "Praothuus" en waterleiding kon de lening aan de Rabobank versneld worden afgelost, wat ook scheelde in de rentekosten ervan. Een tuinschouwcommissie bekeek twee keer per jaar de tuinen op verwaarlozing en achterstallig onderhoud en met de leden werd overleg gevoerd om daar iets aan te doen. Ook werd vanaf toen in voor- en najaar een algemene werkdag gepland van tien tot twaalf uur, waarop met veel leden veel werk kon worden verzet.

Na samen werken is het goed samen zijn

Tussen de bedrijven door werd in het mooi betegelde "Praothuus" of op het nieuw aangelegde tuinterras koffie met koek genuttigd en lekker bijgepraat.

De voldoende gegroeide kerstbomen werden vanaf 1996 verkocht en het was erg gezellig om mensen, vaak met hun kinderen, daar rond te zien struinen op zoek naar een mooie boom.

Bomen zelf uitzoeken, indien gewenst hulp bij het rooien

In 1999 was het voor de vereniging een grote chaos vanwege de dijkverhoging door het Polderdistrict Maas en Waal. Gelukkig kon de Gemeente haar veranderingen aan de riolering ter plekke ook in die tijd plannen, zodat de boel later niet nóg eens op de schop zou hoeven. Het asfalt werd over de volle lengte langs het tuinencomplex weggebroken en het dijklichaam met vele vrachtwagens klei 60 tot 70 centimeter opgehoogd. Ingrijpendste onderdeel: de aanleg ongeveer ter hoogte van de hoofdpoot van een nieuwe overstortput op een diepte van 6 meter en met een nieuwe leiding naar de Maas. Maandenlang waren de tuinen moeilijk of geheel niet te bereiken, zeker niet met de auto. Wel kon gebruik worden gemaakt van een aangelegde werkweg aan de voet van de spoordijk.

Maar zoals een uitspraak van Johan Cruijff: "Elk nadeel heb z'n voordeel..." Al gauw bleek, dat onze omheining, die voor twee derde deel binnen de geplande werkzaamheden viel, niet te redden was en

zeker niet te verplaatsen. Afgesproken werd, dat de vereniging niets zou claimen in verband met overlast, gebruik van de tuin, rooien van de laatste honderdertig kerstbomen enzovoorts en dat in ruil daarvoor het Polderdistrict na afloop van de werkzaamheden een nieuw ijzeren hek zou plaatsen inclusief drie nieuwe poorten.

De palen van het nieuwe hek worden in de grond "geheid"

Ondanks alle overlast had die dijkverhoging voor ons dus niet op een beter ogenblik kunnen komen, want we waren op korte termijn toch wel komen staan voor vervanging van de inmiddels gammele omheining.

Kom over de brug.... deze keer letterlijk

Nog één probleem diende zich aan: Het tienjarig jubileum was vanwege de brand zonder feestje voorbijgegaan. Daarom was door Arie Schook, Luc Vergeer en Jan Kok een feestelijke barbecue voorbereid op vier september 1999, want dan zou het werk klaar zijn. Helaas, dat was niet het geval en om het "Praothuus" te bereiken moest een diepe geul worden genomen. Maar het feestje kon toch doorgaan, want de aannemer sloeg over de geul een tijdelijke bielen brug.

In 2004 werd onze voorzitter benoemd tot lid in de orde van Oranje-Nassau. De andere bestuursleden hadden hem daarvoor voorgedragen voor zijn vele verdiensten voor de volkstuinvereniging en hiervoor in stilte veel werk verricht en voorbereidingen getroffen. Verkeersregelaars Theo van Dreumel en Geert van Hout zorgden voor het regelen van het verkeer. Jos Peters zorgde als chauffeur, compleet met pet, voor het feestelijk ophalen van de totaal overrompelde voorzitter. Bij het versierde Praothuus werden hem de bijbehorende versierselen opgespeld door burgemeester Hanselaar. Ook wethouder Martens was hierbij aanwezig alsmede veel tuinleden.

Een lintje.... eigenlijk voor de hele tuinvereniging

Voorzitter Wolters vond dit huldeblijk in feite een hulde voor de hele tuinvereniging. Zonder de steun van de leden, de samenwerking en de goede sfeer was "Middelwaert" niet zo ver gekomen als het nu is.

Pribyslav

Al in 1994 gaat volkstuinvereniging "Middelwaert" deelnemen aan de dan nog prille jumelage van Mook en Middelaar met het Tsjechische stadje Pribyslav. Daar hebben ze namelijk ook een tuinvereniging en aan beide kanten bestaat de wens met elkaar in contact te komen. Het eerste contact blijft beperkt tot een

bezoek van hun secretaris Ladislav Hladfk aan onze tuinen in 1994 en een daaropvolgend tegenbezoek van Theo en Anky Wolters aan Pribyslav.

Tsjechië is dan pas vanaf 1989 (Fluwelen Revolutie in de nasleep van de val van de Berlijnse muur) vrij na bijna een halve eeuw communistische overheersing, eindjaren zestig kort onderbroken door de opstand onder Alexander Dubcek (Praagse Lente 1968-1969).

Bij ons eerste bezoek aan hun "Klubovna" (zeg maar de Tsjechische variant van ons "Praothuus") gaan de gesprekken dan ook niet alleen over tuinen en tuinieren, maar al gauw over hoe de mensen daar de communistische tijd hebben ervaren en hun verwachtingen en hoop voor de toekomst.

Een van de jaarlijks terugkerende evenementen bij hun vereniging is de tentoonstelling van producten uit de tuinen. Deze tentoonstelling wordt gehouden in de oude gewelven onder het gemeentehuis en de bevolking van Pribyslav komt daarbij massaal een kijkje nemen.

En het blijft niet bij kijken alleen, want iedereen mag op een stembiljet invullen welke van de honderden op keurige schaalpjes met naamkaartjes prijken de mooiste is. De winnaar of winnares krijgt uit handen van de burgemeester een prijs met oorkonde en wordt daarna door iedereen gefeliciteerd als had hij of zij de hoofdprijs gewonnen in de Staats-

loterij. In een aangrenzend gewelf kan men ter plaatse in grote gamellen gekookte aardappels proeven van kleine schaalpjes. Men kan kiezen uit een viertal door een jury van vakmensen tevoren gemaakte selectie. Ook hier kan dan een stem worden uitgebracht en ook hier wordt de uitslag ceremonieel bekendgemaakt.

Na de eerste contacten gaan de uitwisselingen door en worden regelmatig wederzijds bezoeken afgelegd en vriendschappen gesloten. Ook email-contacten zijn er veelvuldig. Hoogtepunt is het bezoek van een delegatie van "Middelwaert" aan Pribyslav in juni 2006 met meer dan twintig deelnemers.

Bij een van de laatste bezoeken aan Pribyslav kreeg onze tuinvereniging bij de officiële ontvangst op het Gemeentehuis een Tsjechische vlag, die bij hun bezoek kort daarop aan onze nieuwe vlaggenmast wapperde. Het lijkt geen twijfel, dat ook in de komende jaren de goede wederzijdse contacten tussen de tuinverenigingen van Pribyslav en Mook zullen blijven bestaan en verder worden uitgebouwd. Zichtbare tekenen van die hechte band vormen zowel in Pribyslav als in Mook de vele fotocollages en andere herinneringen aan de muren van de tuingebouwtjes. Daaronder bij hen het tinnen vriendschapsbord, dat wij hen ter gelegenheid van hun 50-jarig bestaan (!) overhandigden.

De belangstelling is telkens weer buitengewoon groot

Secretaris Ladislav Hladik presenteert ons vriendschapsgeschenk

Springlevend

In de 21 ste eeuw is het “Middelwaert” eigenlijk alleen maar voor de wind gegaan. Soms iets te letterlijk voor de wind, zoals in januari 2007. De storm vernielde toen in enkele uren meer dan de helft van het aantal kasjes op de tuinen. Maar dat soort kleine tegenslagen werden met gemak overwonnen.

Dat was toch wel even slikken op 18 januari 2007

De laatste jaren was de bezetting van de tuinen vrijwel honderd procent en verschillende jaren was zelfs het aanleggen van een wachtlijst noodzakelijk. De vereniging telt op dit moment vijfentachtig leden,

waarvan achtentwintig vrouwelijke leden: een heel verschil met de vrijwel volledige mannenclub, die “Middelwaert” aanvankelijk was. Het mooie stenen verenigingsgebouwtje, ons “Praothuus”, is geheel omgeven door fraaie terrassen waarop het bij lekker weer goed toeven is onder het genot van een gratis kopje thee of mok koffie. Het overgrote deel van die terrassen werd door Manfred Gietmann met enige hulp en onder grote belangstelling vakkundig aangelegd.

Terrassen leggen is een vak apart....welhaast een kunst

De vereniging beschikt over een vijftiental kruitwagens, waarmee eenieder naar hartelust gratis champignonmest kan kruien naar zijn of haar tuin. Sommige leden zijn welhaast meer “op het land” dan thuis, niet alleen voor tuinwerk, maar ook voor het onderhouden van de goede onderlinge contacten door middel van een praatje of goede burenhulp. Een waterleidinggroep en een Praothuusgroep doen uitstekend werk, waar we met zijn allen blij mee zijn en van genieten. En omdat we voor vrijwel alle klussen beschikken over deskundige én bereidwillige leden komen we er steeds beter voor te staan.

Waren de tuinen in het begin vrijwel allemaal productietuinen, nu is er een grote diversiteit zowel in tuinen als in hetgeen er verbouwd wordt. Zo huisvest “Middelwaert” sinds twee jaar de noordelijkste (kleine) wijngaard van Limburg, leven verschillende tuinleden zich uit in biologisch tuinieren, liggen er her en der malse aspergeruggetjes, zijn er fraaie bloementuinen en lachen als de tijd rijp is op talloze tuinen de aardbeien je tegemoet.

Ook de vele passanten op de dijk in lente en zomer ontlokt de volkstuin uitroepen van bewondering en menigeen kan de verleiding niet weerstaan binnen een kijkje te komen nemen. Meestal gaat hij of zij dan óók nog eens niet weg met lege handen....

Zeg het met bloemen.... we hebben er genoeg van

In 1994 kon vanwege de brand het tienjarig bestaan van de tuinvereniging niet worden gevierd.

In september 2004 werd de schade van toen ingehaald bij de viering van het twintigjarig bestaan met onder meer een geweldige barbecue. Hierbij was ook de voorzitter van het eerste uur, Henk Peters aanwezig. Toen al had men in het achterhoofd, dat in 2009 de vereniging zelfs het zilveren jubileum zou vieren.... Wie had dat bij dat natte, kale weiland in februari 1984 durven denken!

Een jubileumcommissie hield zich vanaf juni 2008 bezig met de jubileumplannen. Omdat de preciese oprichtingsdatum negen februari 1984 was, wilde men ook rond die dag iets organiseren. Op het tuinencomplex hoef je dan echt niets te plannen, want dan is het daar een dooie en waarschijnlijk ook natte en koude boel. Daarom werd gekozen voor een feestelijke middag in herberg 't Zwaantje op zaterdag 14 februari. Bij het verschijnen van dit nummer van De Grenssteen ligt dat feest inmiddels achter ons.

Het was een geslaagde happening.

Na aankomst werden de leden met hun partners hartelijk welkom geheten en onthaald op koffie, thee en de in onze streken haast onvermijdelijke Limburgse vlaai.

In zijn welkomstspeech tot de drieëntachtig aanwezigen -volkstuinders en hun partners- ging de voorzitter in op de geschiedenis van de vereniging en stelde met gepaste troost vast, dat "Middelwaert" nu maar liefst zesentachtig leden telt en daarmee behoort tot de grotere verenigingen in het Mookse.

Van deze zesentachtig leden zijn er zevenentwintig korter dan vijf jaar lid, hetgeen verklaart waarom "Middelwaert" de afgelopen jaren vrijwel constant volledig bezet is en zelfs regelmatig werkt met een wachtlijst. Aan de andere kant van de statistiek staan twintig leden, die tussen tien en twintig jaar lid zijn, terwijl veertien leden meer dan twintig jaar lid zijn. Onder die laatste veertien zijn dan de zeven echte diehards, die lid zijn vanaf het begin en evenals de vereniging zelf dus zilveren julilaris.

Ook het feit, dat maar liefst 28 vrouwelijke leden een tuin huren - terwijl daarnaast veel vrouwen samen met hun mannelijke partners tuinen bewerken- stemt tot grote tevredenheid.

Hoewel het huidige huurcontract eind 2013 afloopt mag de vereniging ervan uitgaan, dat ook daarna de volkstuinders daar nog vele jaren hun mooie hobby kunnen beoefenen.

De speech werd met belangstelling aanhoord en ten dele op film vastgelegd

Hierna ontstond een gezellig samenzijn tot aan de vertoning van de door Sjaak Jakobs vervaardigde film, getiteld: Middelwaert Wel en Wee. Voor het samenstellen van deze film kon Sjaak dankbaar gebruik maken van het filmmateriaal van ons onlangs overleden tuinlid Arie Schook.

Daama was de beurt aan de leden van het jubileumcomité, die op ludieke wijze de nieuwe verenigingsvlaggen presenteerden. Deze vlaggen zullen in de toekomst ongetwijfeld goed van pas komen, onder andere bij de geplande Open Dag op het tuinencomplex op zaterdag 20 juni aanstaande.

Want - zo vond de jubileumcommissie- het zilveren jubileum moet natuurlijk ook op de tuin zelf gevierd worden, maar dan wel op een tijd, dat daar iets te zien, te halen en te beleven is.

De vlaggen worden uit een grote aardbei tevoorschinge-haald

Tot vijf uur duurde de happening onder het genot van een hapje, een drankje en veel onderling contact.

Met een kleine attentie ging iedereen daama voldaan naar huis. Het zal op 20 juni ongetwijfeld een mooie dag worden met van 11 tot 3 uur een voor iedereen toegankelijke Open Dag met tal van activiteiten. Rond het Praothuus en ook op de tuinen zelf zal men kunnen zien waarom en hoe de volkstuinders zich daar zo uitstekend kunnen uitleven. Misschien zien en begrijpen zij dan, wat een van hen ooit zei: "Als ik moest kiezen tussen mijn auto wegdoen of mijn tuin, dan ging de auto gegarandeerd eruit!"

Voor de vroege avond staat van 6 tot 10 uur een feestelijke barbecue voor tuinleden en hun partners gepland en daarmee is het feest voorbij en gaan we samen weer over tot de mooie orde van de dag.

Geraadpleegde bronnen

- "Land van Cuijk 33 dorpen en een stad"
- Foto Archief Dienst Cuijk
- De Gelderlander
- Weekblad De Mooker
- Rond De Grenssteen
- Maasgouw 115

Joop Troost, Jacqueline Kessels-Brouwer en Anky Wolters-van der Werff

Van moeras tot Mookerplas, een arbeidzaam project

Project De Bijland

In het Technisch Bouwblad van maart 1950 stond een klein berichtje getiteld: "Zand- en grintafraving in de Maasvallei". Het artikeltje vermeldde het volgende: "Dezer dagen is een contract getekend voor het afgraven van een terrein woeste grond en minder

goede soort weidegrond van totaal ongeveer 150 ha in de Maasvallei bij Mook. De afgraving, tot een diepte van 15 tot 50 meter, zal geschieden door de nieuw opgerichte Rijnzand en Grint-Exploitatie en Handelsmij. te Mook. Het zand en grint zal geleverd worden aan België. Voor het transport zal het terrein,

*"Monding v/h Rijnzandkanaal in de Maas bij Mook".
met woonarken (foto Jacqueline Kessels)*

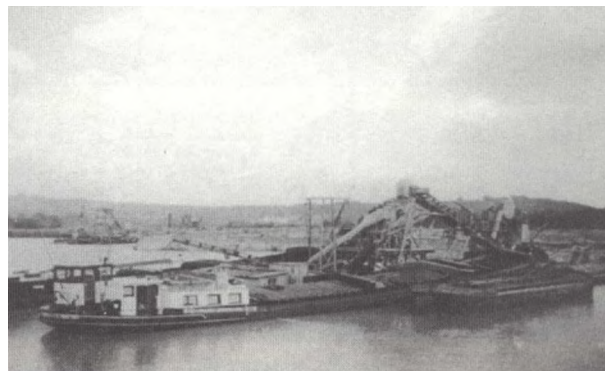
*Baggermolens en binnenschepen nog bij de spoorbrug:
Rijnzand en Ida (foto Jacqueline Kessels)*

dat ongeveer 6 km. breed is, door een kanaal van ca 5000m worden verbonden met de Maas, waardoor hier een watersportcentrum van nationale betekenis kan ontstaan. De exploitatie van dit watersportcentrum, waarbij o.a. gedacht is aan een jachthaven, een zwembad, hotels en zomerhuisjes, wordt aan het particulier initiatief overgelaten. In het a.s. voorjaar zal met het graven van het kanaal worden begonnen”.

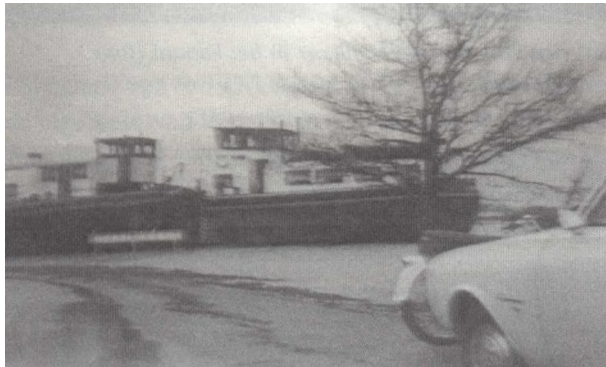
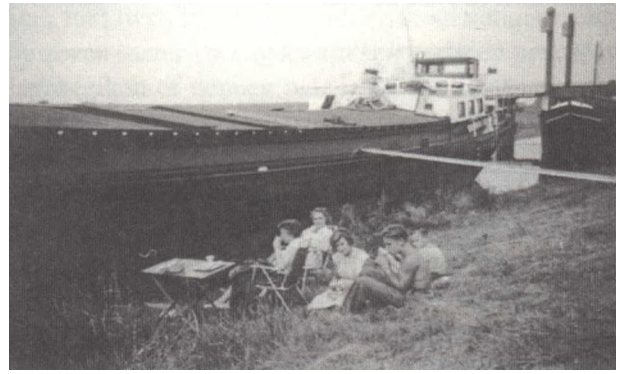
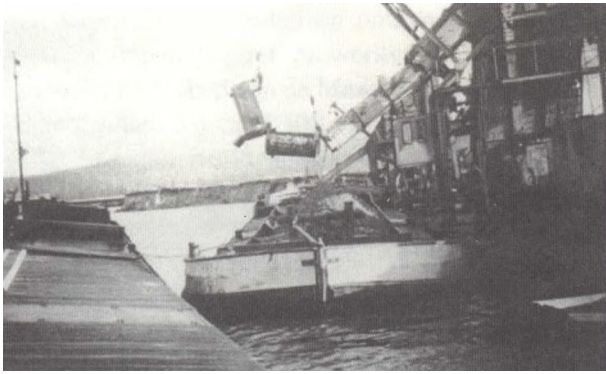
In het voorjaar van 1951 startte in Mook en Middelaar het ontgrondingsproject De Bijland. Dit was in Nederland het eerste ontgrondingsproject met als doelstelling: creëren van een recreatieplas. Om die reden was de firma De Bijland N.V. verplicht bij het afgraven de oevers die ontstonden meteen netjes af te werken. Langs de uitgraving van de Grote Siep (naderhand Mookerplas genoemd), zijn later dagstranden aangelegd en aan de overkant daarvan een jachthaven. De fijne bovenlaag van het zand spoelde weer van de baggermolens af. Daarom varieert de diepte van het water vanaf de brug in Mook tot aan de eerste plas in Middelaar langs de kant van drieën-half tot vijf meter. Verderop, in de tweede plas, is een diepte variërend van zeven a acht tot tien meter. Pas veel later, tussen 1991 en 2000, werd er gebaggerd tot op twintig meter diep in het achterste gedeelte van de Mookerplas. Met het baggeren kwamen ook enorme keien omhoog, deze werden zolang langs de kant neergelegd. Twee ervan liggen nog bij het kantoor

van Recreatiebeheer De Mookerplas aan de Zevenbergseweg.

Na de Tweede Wereldoorlog was er heel veel zand en grind nodig voor de wederopbouw. In Noord- en Midden-Limburg was voor de bouw goed zand te vinden. Het zand van mindere kwaliteit werd naar België vervoerd, daar stelde men toentertijd minder eisen dan in Nederland. Er zijn diverse soorten zand en grind: grof, fijn of betonzand en grof of fijn grind. Het zand werd telkens gekeurd, maar desondanks op de plaats van bestemming soms toch nog afgekeurd, omdat het voor de bouw niet geschikt werd gevonden. Heel bijzonder was het fijne, zo genoemde witte parelgrind, dat alleen in Mook en Middelaar bij de Siep opgebaggerd werd. Het was te zacht voor de bouw van huizen en andere gebouwen, maar in het Westen van Nederland voor de tuinen wel goed te gebruiken. Het vervoer gebeurde voornamelijk met binnenschepen. Uit België kwamen de Spitskes en Kempenaartjes, kleine vrachtschepen speciaal gebouwd voor het transport door de kanalen in de Europese binnenwateren. Een Spits kan zo'n 300 a 400 ton vervoeren, een Kempenaar 400 a 600 ton. Deze binnenschepen vallen onder C.E.M.T. in respectievelijk klasse-I en klasse-II. Ter vergelijking: een grote Rijnaak valt onder klasse V (C.E.M.T. = Conférence Européenne des Ministres de Transport). Deze ministers bepaalden de klasse-indeling van de afmetingen van de vaarwegen, waardoor die in West-Europa op elkaar afgestemd konden worden.

Baggerwerkzaamheden in de eerste fase, jaren 'vijftig' (foto's Joop Troost)

Wiljo I en Wiljo II bij Broekweg, Riethorst (foto Joop Troost)

Legenden en monumenten

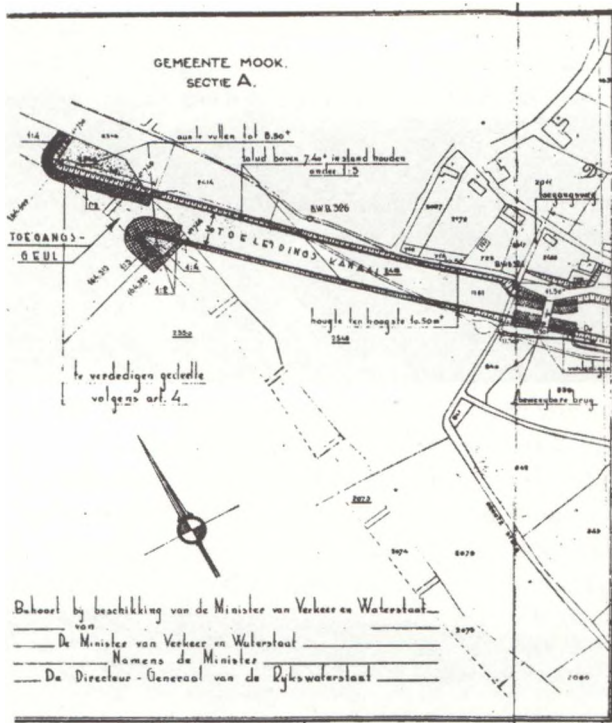
Lodewijk en Hendrik van Nassau leverden met hun troepen in deze omgeving bij de toen nog bestaande moerasgebieden van Plasmolen en Riethorst in 1574 de befaamde Slag op de Mookerheide tegen het Spaanse leger van generaal Davila. Ontelbaar veel soldaten kwamen hierbij om, een aantal van hen verdween voor altijd in de drassige grond. Met hen zou -volgens een legende- ook een schatkist met salarissen voor het leger weggezaakt zijn. In Milsbeek herinnert de Helweg, ooit een pad door het moeras, daar nog aan.

Ongeveer driehonderd jaar later zou het vrouwtje Kiste-Trui bijna haar hele leven ijverig maar tevergeefs naar die kist gezocht hebben. In 1977 maakte beeldhouwer Peter Roovers het standbeeld van haar dat tegenwoordig nog bij het Mookse gemeentehuis staat. Hij had in 1947 al een Mariabeeld vervaardigd dat een mooie plaats kreeg in het kapelletje aan de Mortel in Mook, onder drie statige oude bomen, lang geleden gebouwd voor de zielenrust van omgekomen soldaten die -eveneens volgens de verhalen- als dwaallichtjes over de Mookerheide zwierven. De hier gesneuvelde gebroeders Lodewijk en Hendrik van Nassau worden sinds het bezoek van koningin Wilhelmina herdacht in het Hervormde kerkje te Heumen. In 1939 werd een reliëf van Jac Maris aan de buitenmuur aangebracht. Het is de moeite waard het kerkje en reliëf eens te gaan bekijken.

Vergunningen en voorwaarden (uit de archieven van het Recreatiebeheer "De Mookerplas")

In een akte van 21 november 1949, geregistreerd te Venlo op 22 november (deel 26 folio 62 N° 600), verkreeg koopman Comelis Gijsbertus de Kroon wonende te Rhenen, van de Gemeente Mook en Middelaar het recht tot afgraving voor winning van zand en grind van gedeelten van in die akte omschreven percelen.

Medeondertekenaar van deze akte was burgemeester Hendrik de Mulder, wonende te Mook. De afgraving mocht worden verricht onder bepaalde voorwaarden "overeenkomstig plan en werkwijze door de Gemeente nader vast te stellen". Op 10 oktober 1950 nam de Gemeenteraad hierover een besluit dat vervolgens door de Gedeputeerde Staten van Limburg werd goedgekeurd. Koopman De Kroon diende in Mook op 8 maart 1950 een verzoek in bij de hoofd-ingénieur van Rijkswaterstaat in het Arrondissement Maas van de Directie Limburg te Nijmegen en op 15 augustus 1950 verleende de Minister van Verkeer en Waterstaat overeenkomstig de Rivierenwet en het Baggerreglement "bij beschikking N° 37635, Directie van de Waterstaat, Afd. Waterstaatsrecht", vergunning tot het "graven van een toegangskanaal van de Maas te Mook naar de te ontzanden terreinen in de Gemeente Mook-Middelaar" en het maken van een tijdelijke beweegbare brug die belanghebbenden toegang zou verschaffen tot de Grote Steeg in het winterbed van de Maas.

Tekening van het plan voor een toeleidingskanaal

Het kanaal van de Maas naar de brug bij Mook was vroeger een sloot, de Graaf geheten. Tijdens de baggerwerkzaamheden lagen de binnenschepen in de weekenden in dit kanaal. Het lag soms helemaal vol, de schepen lagen er dan in rijen van vier naast elkaar tot aan de brug.

Vanaf het begin bij het Violenstraatje tot ongeveer achter de scheepswerf van Eltink, op de plek waar naderhand de zeeverkenner hun stek hadden, lagen ook nog veel woonarken in het kanaal. In één daarvan verbleef Hartog, uitvoerder van De Bijland. Zijn sleepboot, de Peter, werd later gebruikt door de zeeverkenner. Vanaf oktober 1958 tot mei 1965 woonde schipper en oliehandelaar Herman van Emmen met zijn gezin aan boord van de Twente, ongeveer achter de boerderij van Karel Derks bij het bruggetje dat de Sluis genoemd werd. Zij waren afkomstig uit Overijssel en zijn verder getrokken naar Bergen (Limburg). Dan lagen er de woonarken van Jan Janssen (die naar de Prins Bernhardstraat in Mook verhuisde), familie Schobben (zoon Theo trok later naar de Heikantseweg in Middelaar), mevrouw/weduwe Muchal, familie Wijntjes (van de sleepboot), Nefkens en Van Emmeloord. Een dochter van Nefkens trouwde met zoon Gerrit van Emmeloord die in Tiel veerbaas zou worden. Beide families zijn later naar Tiel (terug-)gegaan. Na het bouwen van de brug in het toegangskanaal werd Jan Mulders (met de ene arm) brugwachter en depothouder van de materialen die bij het baggeren en afgraven nodig waren. Hij heeft gewoond in het houten huis aan de Startsedijk.

In rijen van vier naast elkaar in het kanaal (foto JoopTroost)

Woonarken in toegangskanaal te Mook, rechts staat de scheepswerf van Eltink (foto Jacqueline Kessels)

"Mook (L.) Maashaven". Woonarken in het toegangskanaal. Op de achtergrond zien we nog net de kerktoeren (foto Jacqueline Kessels)

In september 1952 verkreeg de N.V. Steenkolen Handelsvereniging te Rotterdam in het kader van de wederopbouw rijksgoedkeuring voor het bouwen van een hefbrug over het kanaal te Mook. Op last van deze handelsvereniging begon de N.V. Rijnzand Mook met het baggerwerk om dat kanaal uit te graven. Het project werd in het najaar overgenomen door de firma N.V. De Bijland, gevestigd aan de Sint Annastraat te Nijmegen. Met goedkeuring van het domeinbestuur mocht de aannemer van het baggerwerk, Comelis de Kroon, de meer landwaarts gele-

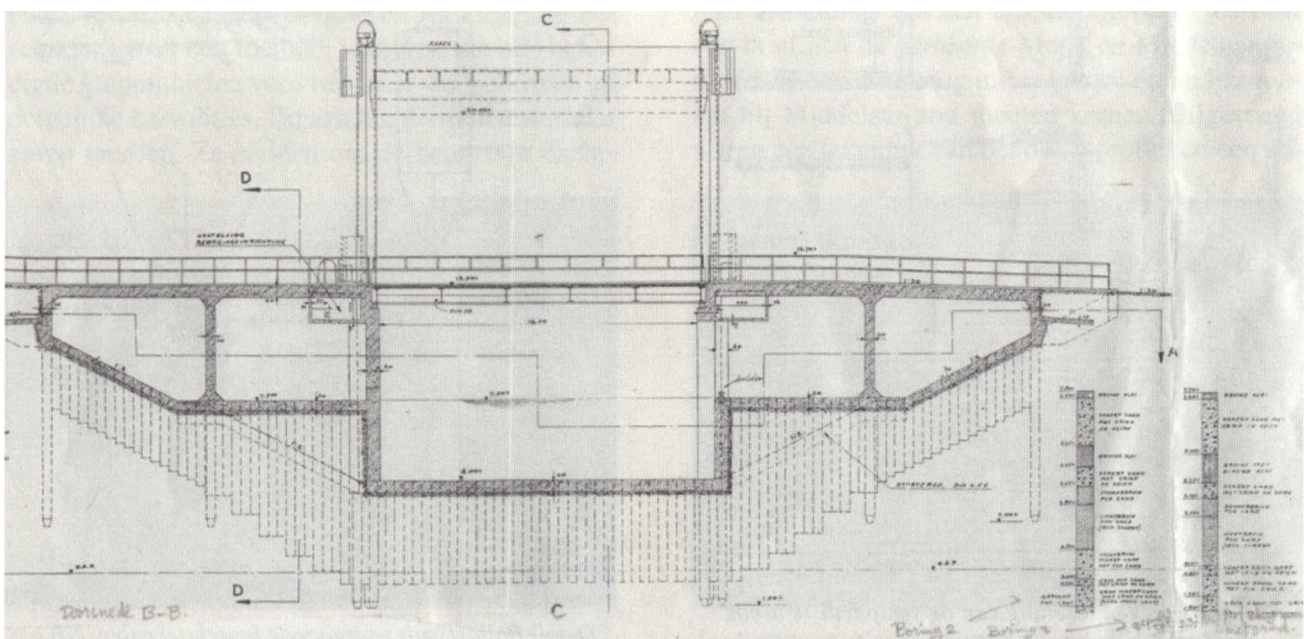
gen terreinen ontgrinden en ontzanden. Hij kreeg toestemming de bagger- en werkvaartuigen te ankeren in het zomerbed van de Maas. Na storting van een waarborgkapitaal van 2500,- gulden kon hij aan het werk. Er kwam heel wat bij kijken om een dergelijk project goed uit te voeren. De voorwaarden werden in zesentwintig artikelen verwoord. Alles was vanzelfsprekend nauwkeurig bepaald en berekend en het werk moest aan de hand van de bijbehorende tekening worden verricht. Behalve het kanaal moest de aannemer een wasplaats graven voor het wassen van grind.

Uitgaande van in 1950 verrichte dwarspeilingen wees de ingenieur van Waterstaat een bepaald riviervak als wasplaats aan. Hierin mocht de grind-specie worden gestort en gewassen. Overtollige en onbruikbare grond (met uitzondering van kleispecie) kon de aannemer laten bergen tussen enkele door de ingenieur van Rijkswaterstaat aan te wijzen kribben aan de rechteroever. In het zomer- en winterbed van de rivier moest hij ophogingen maken. De bodem van de toegangsgeul mocht -aansluitend aan de rivierbodem- niet dieper worden dan twee meter +NAP, de breedte niet meer dan dertig meter. De hoge gronden aan de noordzijde van perceel N° 2415 (Gemeente Mook sectie A) moesten intact gelaten worden. Aan de oostzijde van dat perceel mocht de maaiveldshoogte acht en halve meter zijn. De bestaande stroomloop moest bij de aansluitingen tussen rivier en kanaal doorgang kunnen vinden. Daartoe was het nodig de kribben in de oevers, genummerd 748 en 750, te verhogen tot acht en halve meter. Vanaf beneden de zeven meter veertig tot aan de bodem werd een zink-

stuk met twee lagen Hollands rijshout aangebracht, op zeven meter veertig kwam een gesloten perkoenregel (eiken of dennen palen van één meter twintig tot één meter zestig ter bescherming van dijkhellingen). Ter hoogte van zeven meter veertig tot acht meter vijftig kwam een steenbezetting op een onderlaag van een kwart meter grove grind of puin en op het aansluitende bovenvlak, op acht meter vijftig, werd een platte berm aangebracht van steenbezetting of betonzuilen ter breedte van minstens een meter, op een onderlaag van grove grind of puin.

Een schipdeur voor het waterpeil

Na het uitbaggeren van ten hoogste twintig hectare moest de vergunninghouder eerst afsluitende elementen aanbrengen op een plaats goedgekeurd door de ingenieur. Deze afsluitende elementen moesten binnen een uur gesteld kunnen worden. Ze dienden om vertragingen bij het vullen van het stuwpan Sambeek-Grave te voorkomen als die zich bij een geringe afvoer van het Maaswater zouden voordoen. Bijvoorbeeld ook bij zware ijsgang in de rivier worden de stuwen in de Maas gestreken (neergelaten), waardoor de waterstand kan dalen tot vier meter +NAP. Tijdens het regelen van de stuwen moest een te grote stroomsnelheid in het toeleidingskanaal naar de ontzanding kunnen worden tegengegaan. Om te voorkomen dat die daling ook zou optreden in het afgegraven gedeelte en om het waterpeil in het ontgrondingsgebied op de juiste hoogte te houden, besloot men een schipdeur te plaatsen in de reeds gebouwde stuwbrug in de invaart naar de zanderij en grinderij te Mook. Ze moest een waterstand keren gelijk aan de hoogte van het stuwpeil.

Hefbrug en keersluis over het kanaal bij Mook, met grondboringen, sept. 1952 (tekening van NV. Rijnzand Mook)

RIJKSGOEDKEURING
TOT UITVOEREN VAN WERKEN BOVEN 12000.-
MINISTERIE VAN WEDEROPBOUW EN VOLKSHUISVESTING

Het College van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente MOOK
verleent Rijksgoedkeuring te verlenen/verleent Rijksgoedkeuring aan (Naam en adres aanvrager)

Naam **N.V. Scheepbouwmaatschappij** Mak **Nº 1327**
Straat **Waterkade no. 2** nr. **1** te **Bethesdaal** tel. **70.6.23**

Voor uitvoering van: (Duidelijke omschrijving van de aard en de bestemming van het werk onder vermelding van het aantal woningen, dat nieuw wordt gebouwd of wordt herbouwd, met vermelding van bouwsoorten en voornaamste constructieve materialen.)
bouw van hefbrug over kanaal.

Algemeen
aantal woningen
aantal etages
aantal verdiepingen
aantal etages op gallerij

Gelegen: **Moek**
over **kanal**
Gemeente: **Moek en Midsland**

Naam en adres opdrachtgever
Naam **als onderaannemer**
Adres
Woonplaats

Classificatie inhoud **m³**
Bouwkosten inhoud **m³**

Met het werk mag niet worden aangevangen, tenzij de bouwvergunning, voor zover krachtens de Woningwet vereist, door Burgemeester en Wethouders is verleend.

VOORWAARDEN WAARONDER EEN RIJKSGOEDKEURING WORDT VERLEEND

- De bouw moet binnen drie maanden na de datum van de goedkeuring zijn begonnen;
- er mag ten hoogste een bouwvolume worden verwerkt als overeenkomst met de in de goedkeuring vermelde geraamde bouwkosten. Indien er gevaar bestaat, dat deze moeten worden overschreden, dient tijdig een aanvullende aanvraag te worden ingediend. Deze wordt op zich zelf beoordeeld;
- de uitvoering moet plaats vinden overeenkomstig de door de daartoe bevoegde instanties gewaarmerkte tekeningen;
- de goedkeuring kan om redenen, welke schriftelijk aan de aanvrager zullen worden medegedeeld, te allen tijde worden ingetrokken.

Bij overtreding of niet nakoming van één of meer der hierboven genoemde voorwaarden, wordt de rijksgoedkeuring geacht niet te zijn verleend en is de overtreder strafbaar op grond van artikel 27 van de Wederopbouwwet.

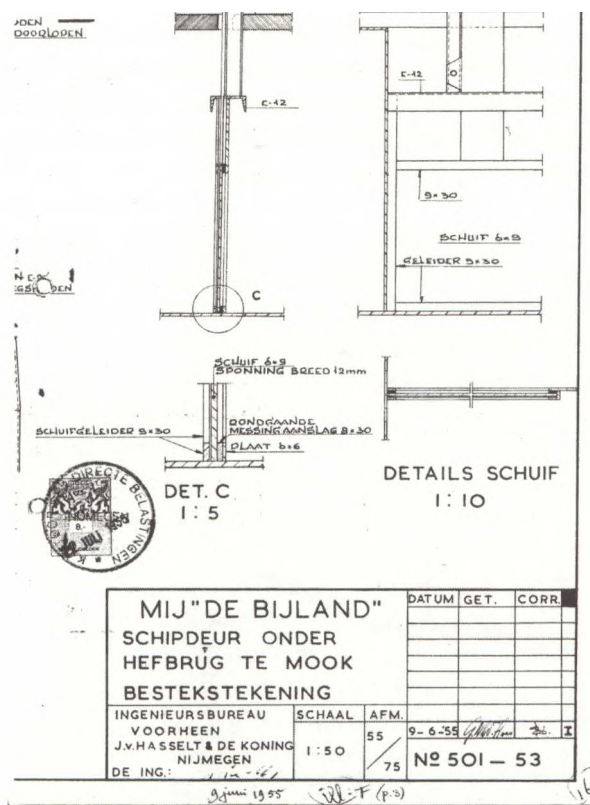
Stempel
Wederopbouw en Volkshuisvesting
in de Provincie Limburg

4x EXEMPLAAR
Bestemd voor de aanvrager

Datum van goedkeuring **20 sept 1955**
Voor de Minister van Wederopbouw
Directie
v.d. Wederopbouw & Volkshuisvesting
in de Provincie Limburg

FORM 2 - NADRIJK VERBODEN - GEBR. CAMPAGNE, TIEL - 7-51

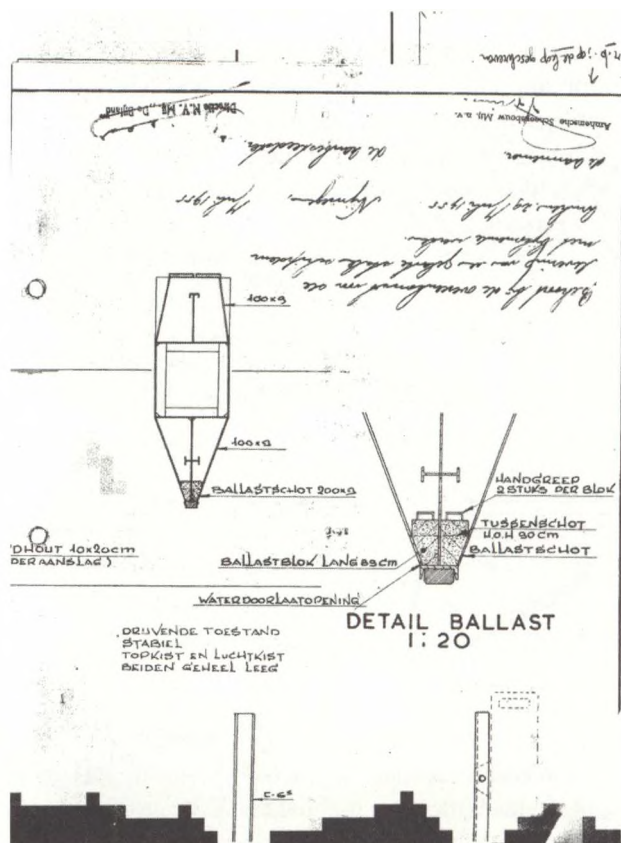
Rijksgoedkeuring voor bouw van een hefbrug te Mook, 20 sept. 1955

Onderdeel van een tekening van de schipdeur te Mook juni 1955. Gebouwd door de Arnhemsche Scheepsbouwmijs

Dit lag op zeven meter vijftig +NAP. De hoogste waterstand gemeten in de laatste jaren was twaalf meter veertig geweest, tijdens de overstromingen in 1926.

In 1952 ontving de exploitant van de afgravingen, NV.De Bijland, via ingenieur R.VerLoren van Themaat senior (van het Ingenieurs- en Architectenbureau, voorheen J. van Hasselt & de Koning, nu Has-Koning) informatie over een te bouwen schipdeur. Deze moest aan allerlei eisen voldoen. Men moest er goed mee kunnen manoeuvreren bij het indrijven en plaatsen. Door middel van een trintank werd ze in de langs- en dwarsrichting horizontaal gehouden. Een luchtkist in de deur diende als hoofdligger die vóór het uitvaren werd leeggepompt en voor het opdrijven en het evenwicht kwamen aan de twee uiteinden verticale schachten. Voor de stabiliteit werden boven de onderaanslag ballastblokken van beton aangebracht. Als de deur buiten werking was, werd ze met uithouders en meerpalen aan de wal gelegd en met staaldraden aan de bolders en landhoofden bevestigd. De schipdeur woog maar liefst ongeveer 17.000 kg. Ze bestond uit 12.500 kg staal, 3.200 kg beton, 1.000 kg hout en 300 kg appendages (bedienings-, contrale- en veiligheidsinrichtingen). De deur werd zorgvuldig ontworpen en in de zomer van 1955 kon de Arnhemsche Scheepsbouwmaatschappij N.V. beginnen met de bouw.

"Detail Ballast" uit voorgaande bestekstekening. NB.: de latere aantekeningen werden op de kop geschreven

Regels voor baggermolens en binnenschippers

Voordat het baggerwerk kon beginnen verrichtte de ingenieur van Waterstaat eerst opmetingen en peilingen. Tijdens en na het baggeren werd de aannemer geacht alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen te treffen tegen verandering in de waterstaatkundige toestand van de omliggende landerijen en met name te voorkomen dat deze eerder dan voorheen zouden overstromen. De naar boven gebrachte grond mocht alleen geladen worden in schepen voorzien van een meetbrief (het certificaat van een beëdigde scheepsmeter dat de tonneninhoud van een schip vermeldt), opgemaakt naar het Metingsbesluit Binnenvaartuigen 1927 (Staatsblad 200). Ook dienden de schepen voorzien te zijn van een in dat besluit genoemde, helderwit geverfde, ijkplaat (die maten en gewichten van de schepen aangeeft). De hoeveelheid lading werd hierop afgestemd. Elke schipper kreeg een bepaalde soort zand of grind als lading. Het baggeren gebeurde vooral in de lente- en zomermaanden, maar het was niet verboden om 's winters door te werken als het weer dat toeliet. Volgens het Baggerreglement kon tussen 6.00 en 19.00 uur gebaggerd worden zover de scheepvaartbelangen niet in het gedrang zouden komen. De baggermolens mochten niet langer zijn dan vijf en veertig meter en niet breder dan zeven meter. Acht dagen vóór het baggerwerk begon diende men dat schriftelijk kenbaar te maken aan de ingenieur van Waterstaat en aan het Domeinbestuur. De vergunningen van deze instanties moesten steeds aan boord van de baggerwerktuigen aanwezig zijn. Voor het toezicht op de hierboven genoemde regels behoorde de vergunninghouder/aannemer een waker aan te stellen. Diens dag- en nachtverblijf was in de buurt van een baggerwerktuig en hij kreeg de beschikking over een roeiboot voorzien van alle benodigde hulpmiddelen voor het doen van peilingen en dergelijke karweitjes. Op een baggermolen werkten zeven mensen. Ze hadden om de beurt ook nacht-

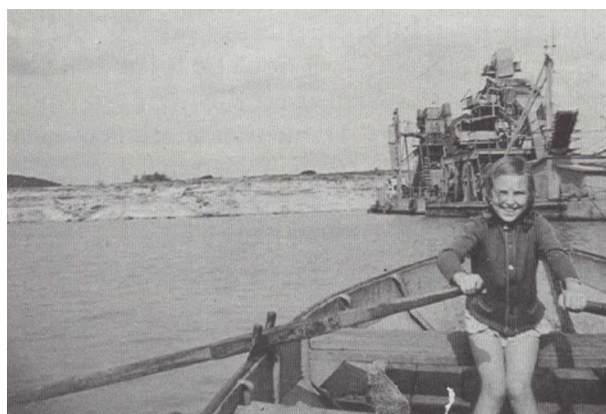
dienst en om een bepaald aantal weken weekenddienst. In de jaren vijftig, toen Rijk Hendriks eens nachtdienst had, vroom het zó hard dat de mannen die 's morgens aan boord kwamen, over één nacht ijs naar de baggermolen liepen! Ze waagden het erop., vertelt Jacqueline Kessels. Haar vader, Mathias Brouwer, werkte in die jaren op de Rijnzand.

De baggermolens hadden allemaal een naam. De Rijnzand en de Ida deden in de jaren vijftig het voorwerk. Vanaf de plaats waar het eiland Middelweerd lag, groeven zij het toegangskanaal tot aan de Middelaarse (Witte-)brug. In de tweede fase, gedurende de jaren zestig, werkte baggermolen de Ida onder leiding van Ben van Ophuizen. Op de plaats waar nu het zogenoemde eilandje ligt stuitte de baggermolens op een dikke leemlaag waar ze maar niet doorheen konden komen. Het werd toch geprobeerd, maar telkens weer raakten de kettingen van de baggerbakken uit het spoor en het repareren kostte veel tijd waardoor het werkschema drie dagen verlies leed. Tenslotte liet men deze plek voor wat het was. Het raakte begroeid en lag later als deel van het recreatiegebied (dat later de Mookerplas werd genoemd) bij de Grote Siep in het kanaal dat daarheen was uitgegraven. In deze tijd waren verderop in de Siep ook de Waalstroom en de Aurora aan het graven. Nog in de jaren vijftig begonnen de baggermolens met de zand- en grindwinning bij de Katerbosse plassen. In Middelaar viel door de werkzaamheden een aantal waterputten droog. Deze waren voor huishoudelijk gebruik. De geleden schade werd vergoed door een gratis aansluiting op de waterleiding.

In 1955 schreef het architectenbureau Has-Koning naar aanleiding van een bespreking op 17 oktober een brief aan de gemeente Mook en Middelaar betreffende een draaibrug in het kanaal die in Plasmolten bij Middelaar zou moeten komen. Bijgevoegd waren een tekening van het dwarsprofiel en een ad-

Het gezin Brouwer op baggermolen de Rijnzand, jaren '60, met logeetjes (foto Jacqueline Kessels)

Jacqueline roeit al zelf ijverig naar de Rijnzand, 1962 (foto Jacqueline Kessels)

Hand-drawn technical drawing of a bridge structure, showing a plan view (top) and a longitudinal section (bottom). The plan view shows a bridge with a central span of 16.00m and side spans of 2.00m and 4.00m. The longitudinal section shows a bridge with a central span of 16.00m and side spans of 2.00m and 4.00m. The bridge has a total length of 22.00m. The drawing is labeled "Doo rin. E-E: Zij kanaal" and "1:500".

<u>N.Y. Steenkolen Handels Vereniging</u>			<u>Datum</u>	<u>Vol.</u>	<u>Gen.</u>
<u>Ontzanding te Mook</u>					
<u>Plan: Exploitatie beoorden</u>					
<u>Rijksweg.</u>					
<u>Ingenieur en Architecten</u>	<u>Khaal</u>	<u>Afm</u>	<u>17 oct. '11</u>	<u>Q</u>	<u>I</u>
<u>1/4 J.v. Narselt & de Koning</u>					
<u>Nijmegen</u>	<u>1:2500</u>	<u>80</u>			
<u>de Ingenieur:</u>		<u>50</u>			
			<u>501 - 60</u>		

Registratie en ander werk

Martin Stenders werd in Mook geboren op 1 februari 1909 en woonde in 1948 in de Dorpsstraat, in het deel dat vanaf de beginjaren vijftig officieel Violonstraatje zou gaan heten. Martin was net als zijn vader timmerman, later nam hij scheepstimmerwerk

A black and white photograph of four people standing in front of a house. From left to right: a woman in a dark, sleeveless dress; a woman in a light-colored, patterned dress; a young girl in a striped dress; and a woman in a dark, sleeveless dress. A wooden signpost with an arrow pointing left and the text "NVMY DE BYLAND" is visible in the background.

Martins zus, Anna Stenders, werd eveneens in Mook geboren, op 28 juni 1914. Zij trouwde in februari 1948 met Mathias Brouwer (1909-1978). Het echtpaar Brouwer voer met hun dochtertje Jacqueline

(10 september 1949 te Nijmegen geboren) op hun Rijnaak de Neptun 18 tussen Basel en Rotterdam heen en weer. Anna kwam in 1953 met haar gezin weer in haar ouderlijk huis wonen. De grootouders, Jan en Agnes Stenders, hadden intussen verzorging nodig en dit was voor hen allemaal de meest praktische oplossing. Mathias Brouwer ging in Mook aan het werk op baggermolen de Rijnzand.

Toen het werk tot Middelaar gevorderd was begon in de jaren zestig de tweede fase van het project en het depot voor de materialen verhuisde naar De Driessen. Onder anderen hadden baggermolenbaas Ophuizen, sleepbooteigenaar Wijntjens en een groot aantal binnenschippers er veel werk mee.

Bij de brug in de Witteweg tussen Middelaar en Plasmolen lagen aan de linkeroever soms zo'n veertien schepen te wachten op hun beurt en lading. Zij voerden de enorme hoeveelheden zand en grind weg, naar de Maas en verder naar de Hollandse provincies, of naar België. De schepen hadden een buikdenning (een extra houten vloer in het ruim) waar het zand op gestort werd. Onder de schippers bevond zich het echtpaar Troost met hun schepen, de "Wiljo I en de Wiljo II.

Baggermolen de Rijnzand op de Grote Siep, van dichtbij gezien. 1960 (foto Jacqueline Kessels)

Hun zoon Joop werkte van jongsaf met zijn ouders mee. Hij leerde zijn vrouw Riet kennen op de kermis in Mook. Zij is een dochter van Jan van Lendt, een boer uit het Zevendal. Hun zonen John en Edwin logeerden bij een zus van Riet als er gevaren moest worden en ook in de schoolvakanties verbleven ze dan bij een tante en oom. De jongens waren in die tijd leerlingen van de (toen nog Sint) Adalbertschool in Mook. In 1977 werd Joop Troost aangesteld als beheerder van de Mookerplas en kon hij met zijn gezin de hierbij behorende dienstwoning in Plasmolen betrekken. Hij is er jarenlang met plezier als beheerder van de regio-recreatiegebieden rondom Nijmegen

werkzaam geweest. Hij vertelt: "Geen dag is hetzelfde en je hebt veel contact met mensen. Het is geweldig werk, als het druk is gebeurt er heel wat. Een dag begint met het weerbericht. Het verschil tussen 25° en 30° is het verschil tussen een normale en een extra drukke dag". Samen met collega Maarten van Meteren bespreekt Joop de werkdag met een groep van ongeveer dertig personen die actief zijn in het beheer van de Mookerplas en het Wylerbergmeer. Ook parkeerwachters, E.H.B.O.-ers en schoonmakers horen daarbij. Een aantal keren per dag wordt de ronde over het terrein gedaan. Vernielingen worden hersteld en opgeruimd. Storingen en kleine probleempjes zoals bijvoorbeeld een slagboom, snij- of schaafwonden, worden opgelost en de vele vragen van recreanten beantwoord. Verder zijn er de snelheidscontroles van motorboten op de Mookerplas. Meer dan negen kilometer per uur is gevaarlijk voor andere recreanten. Desnoods gaat Joop er met zijn boot achteraan. 's Avonds moet het werk voor de volgende dag worden voorbereid en gepland. In de zon zitten zoals de recreanten is er niet bij.

4. Dit is een prentbriefkaart uit de jaren vijftig van de Kerkstraat (toen nog 'Dorpsstraat' geheten), met links café 'De Lindeboom' van de familie Minten. Dit monumentale gebouw is in 1967 afgebroken. Het moest plaats maken voor de nieuwbouwwijk, die de naam van het café - of liever gezegd: van de lindeboom vóór het café - zou gaan dragen. Destijds waren in de Kerkstraat ook nog andere ondernemers gevestigd, zoals B. van Zandvoort (parlevinkler), Th. Goozens (manufacturen), A. Meussen (groenten en fruit), Jhr. Kool (zuivel) en G. Claassen (timmerbedrijf). Achter de lindeboom staat het huis van K. van Haare. Rechts ziet u de woningen van de families Derks, Poelen en Van Meurs.

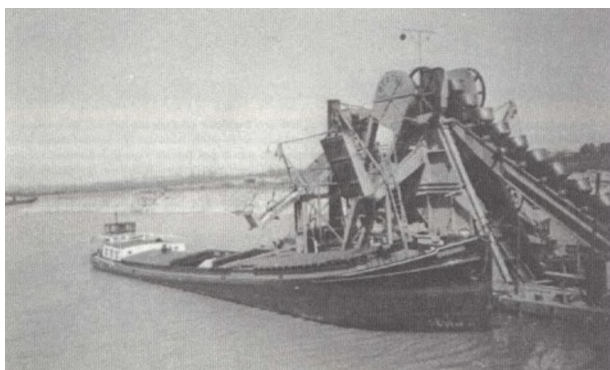
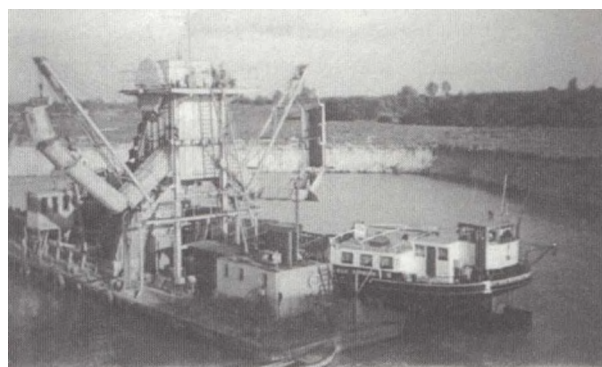

"Bar-Cafetaria De Mallejan" Plasmolen, 1966 (foto uit Mook en Middelaar in Oude Ansichten. Deel 3)

Ondernemers

Diverse ondernemers vestigden zich ten tijde van de afgraving en ontgrondingen in Mook en Middelaar, andere die er al waren hadden er voordeel bij. Bijvoorbeeld broer en zus Jan en Marie Minten, beiden geboren in Mook. Zij hadden het in die periode druk met hun café De Lindeboom aan de Dorpsstraat (later Kerkstraat genoemd) waar de schippers bij elkaar kwamen om afspraken te maken, onderling of met De Bijland. Hun broer Albert Minten had destijds zijn elektriciteitsbedrijf en winkel aan de Rijksweg in Mook (waar later OCV Business Service gevestigd was). Bart van Zandvoort, afkomstig uit Wamel waar hij in 1897 geboren werd, bracht met zijn varende winkel onder andere de boodschappen aan boord voor de schippers die in de Grote Siep lagen te wachten. Ook zijn zoon Jan (geboren in 1925) werd parlevinker (proviandvaarder). Helaas is Jan (na een ongeluk, met een mijn?) 13 mei 1945 in het Cani-

siusziekenhuis aan de Sint Annastraat te Nijmegen overleden. Later werd Bart bijgestaan door zijn schoonzoon Harry (Hat) Nabben uit Mook, die in september 1949 met zijn dochter Berdina (Dien) was getrouwd. Harry werkte eerst als vrachtwagenchauffeur in dienst van De Bijland. Hun zoon Bert zou het werk als varend koopman voortzetten. Scheepsbouwer Eltink had in deze jaren zijn scheepswerf aan de Kanaalweg-hoek Kerkstraat. De familie Eltink was eveneens afkomstig uit het Gelderse Wamel. In Beneden-Leeuwen begon een van de voorouders een kleine werf aan de Waal en in 1948 werd het familiebedrijf naar Mook overgebracht waar de Eltinks in 1959 startten met de bouw van casco's (scheepsrompen) voor luxe jachten. Vanaf de jaren tachtig hebben zij hun werf aan de overkant van de Maas bij Katwijk. Eltink Shipyard B.V. groeit nog steeds. In de Oudememmerskrant van april 2008 vindt u meer informatie over hun werkzaamheden.

Baggerwerkzaamheden in de tweede fase van project De Bijlant in de jaren zestig (foto's Joop Troost)

Toen in 1964 het baggerwerk tot Middelaar gevorderd was, opende Mari van Uden zijn Grandcafé De Mallejan en kwamen de schippers daar samen. Ook op de Maas werd druk gebaggerd in die jaren. Bedrijven in Plasmolen floreerden gedurende de periode dat de baggermolens met het uitgraven van de Grote Siep bezig waren. Driek Bouhuis had in Plasmolen een café en Agnes Bouhuis bezat er een kleine supermarkt. Aannemer/timmerman Wim Bouhuis had veel werk in die tijd. Hedentendage is een volgende generatie Bouhuis nog volop in bedrijf. Steenkolenhandelaar Derks en olieboer Hofs hadden het druk met verschaffen van brandstof aan de binnenschepen. Firma J.A. ten Thije N.V. uit Nijmegen begon in Plasmolen aan de Grote Siep met haar watersportcentrum Eldorado, een jachthaven en een camping. Gedurende die eerste zomer stonden daar al een paar tenten, sindsdien is het bedrijf flink gegroeid. De plannen die in het kleine berichtje in het Technisch Bouwblad stonden, zijn aardig uitgekomen. Er staan intussen ook heel wat zomerhuisjes in Plasmolen. Veel ervan onder beheer van de familie Meeussen, andere van Theunissen.

Verzet

In de tijd van het baggeren en uitgraven verenigden mensen die tegen de ontgronding waren zich in de Stichting Zevenbergen, genoemd naar de zeven kleine heuvels in de buurt van Plasmolen. Zij wilden het natuurgebied bij de Zevenbergseweg graag behouden. Natuurgebied De Zevenbergen ligt in het winterbed van de Maas. Het bestaat uit oude met eikenbos beplante rivierduinen. Amerikaanse eiken en vogelkers zijn verwijderd waardoor ruimte ontstond voor een gevarieerder bos en er tevens struiken als lijsterbes en vuilboom konden groeien. De vuilboom, ook sporkehout genoemd, is een gastheer van de rups van de citroenvlinder. In de kruidlaag (bosplanten tot een hoogte van 135 centimeter) groeien adelaarsvaren, stekelvaren, lelietje-van-dalen en geel walstro. Op de laatste plant is de rups van de nachtvlinder klein avondrood te vinden.

Watersport vandaag de dag. Plezierjachten bij de brug in Mook (foto Joop Troost)

In De Zevenbergen broeden diverse soorten zangvogels. De ontgrondingen zijn doorgegaan en het Recreatieoord De Mookerplas is er gekomen, maar het natuurgebied ligt er nog midden tussenin, zeven hectare ten Zuiden van de Plasmolen. Het gebied wordt tegenwoordig beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten.

Bronnen

- *Archieven van het Recreatiebeheer "Mookerplas"* Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie v.d. Waterstaat, 15 augustus 1950, N°37635, 37636, 37637, afd. Waterstaatsrecht:
 - Brief van Haskoning aan de De Bijland betreffende de schipdeur, A° 1952.
 - Bouwvergunning verleend door B. en W. van Mook en Middelaar, aan N.V. Steenkolenhandelsvereniging te Rotterdam, dd. 6 oktober 1952, voor het bouwen van een hefbrug over het kanaal te Mook.
 - Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding Wageningen, Nota 583 (Wageningen, oktober 1970).
- *Gemeentearchief Mook en Middelaar.*
- *Technisch Bouwblad*, jrg. 1949-1950 nr. 11 (4 maart 1950).
- *Rond de Grenssteen*, nrs.: 35 (1995); 36 (1996); 78 (2006); 88 (2008).
- *De Maasdriehoek*, 11 mei 2004.
- F.G.G.M. van Kuppeveld, *Mook en Middelaar in oude ansichten* (Europese Bibl., Zaltbommel 2008), dl 3 nr. 14 en 65.
- Fotomateriaal en verhalen van Jacqueline Kessels-Brouwer.
- Fotomateriaal en verhalen van Joop Troost.

Namenregister Rond de Grenssteen 2008 87-18: nummer 87 pagina 18

Akker van den	86-1,2,3,4, 5,6,7,8,9.	Garibaldi	85-2,3.	Lemmen	85-8. 86-11. 88-5.	Poel Te	85-10.
Akker van den-Schalkx	86-2.	Gerrit den Does	88-15.	Lensen	86-14,16,17. 88-15.	Poelen	86-16. 87-3,6.
Ambrosius	87-14. 88-2, 3,4,6,7,8.	Giesbers	85-18. 86-16. 88-15,16,17.	Lent van	88-17.	Queens	87-18. 88-15.
Ansink	88-6.	Gommans	87-12. 88-2,6.	Liebers	85-1,4,5,7,8.	Raaij makers	85-13.
Arts	85-16.	Goossens	86-16.	Linders	86-16,18. 87-19.	Raij van	86-7.
Becdelièvre	85-2.	Grad den Bekker	86-10. 88-2.	Lohuis	87-1.	Reynen	88-18.
Beers	88-15.	Groot de	88-3.	Loo van de	87-9.	Rikken	87-17.
Beker	88-18.	Haaf Ten	86-11,18. 87-12,13,14,15,19. 88-2,16.	Looymans	85-6.	Rutten	85-12,14,18. 88-15.
Benso di Carvour	85-1,2.	Hafmans	86-23. 87-8.	Luben	88-7.	Rutten-Toonen	85-12.
Berg van de	86-16.	Hatchinton	87-20.	Manders	87-6.	Schaffers	86-5.
Berger	86-23. 87-8.	Hendriks	85-14.86-19,20. 88-14,16.	Marinessen	86-18. 87-18.	Sengers	88-4.
Bemebeek	85-18.	Herkert	87-6.	Martens	85-16. 86-7. 88-16,20.	Slingerland	85-20.
Bert de Sic	85-13.	Heumen van	86-23. 87-8.	Meeussen	86-4. 88-14. Meussen 85-16. 86-7,13,18. 87-16. 88-10,16.	Smeets	85-13.
Beuningen van	85-17.	Hofstede	86-8.	Mijnen (Meinen)	86-16.	Smijers	87-9.
Bieneman	85-16.	Holla	88-18.	Momma	88-2.	Smits	88-7.
Blanc Le	85-9,10,11.	Hombergen	85-20.	Mond van de	85-8.	Sommers	85-21.
Boerukker	88-18.	Hoonte ten	85-16.	Mulder de	86-4,5. 87-1.	Spitsede	86-15. 87-17,19,20.
Bögels	85-9.	Hopman	88-16.	Mulders	85-8,15,23. 88-9.	Stiemens	88-6.
Bons	87-17.	Houselts	86-13.	Mulders-Fleuren	85-8. 88-9.	Straatman	85-20.
Bouhuis	85-14. 88-7.	Hout van	86-23.	Munsch	86-2. 88-13.	Thijssen	86-18. 87-5.
Bouwhuis	88-2.	Hubers	85-13. 88-16.	Muskens	86-13,14.	Thissen	87-3.
Boven van	86-10,11.	Huisman	86-12.	Nannings	85-8,12. 86-10. 87-10. 88-2.	Thomassen	86-16.
Brand van den	86-23. 87-8. 88-20.	Hüttner	86-9.	Napoleon III	85-2,7.	Thoonen	86-16.
Broeder Bemardus	85-6.	Jacobson	85-17.	Nemeth	86-24.	Tijssen	87-12,14.
Broek van den	86-18. 87-17,21.	Jan van Pet	88-2.	Nieuwenhuizen van den	86-1.	Toonen	86-16,18.
Bruin de	88-15.	Jansen	85-1.	Nijld de	85-12,14.	Truyen	85-9,10,11.
Büchner	85-20.	Janssen	86-9,18. 88-19.	Nijs de-Rutten	85-12,13.	Tummers	85-9,10,11.
Bus	86-23. 87-8.	Jaspers	88-3,6.	Noort van	85-8.	Tunnissen	86-18.
Claessens	87-4,6.	Jennessen	86-11.	Nuland van	86-13,14.	Vader Vincentius	85-6.
Coenen	85-17.	Jetten	88-7.	Okker	87-12.	Verheyen	85-23. 86-24. 87-23,24.
Coli	86-9.	Jong de	85-3,5.	Oldenhof	87-20.	Verhoeven	87-9,22.
Cox	86-10. 87-10,12,13. 88-2.	Jordans	85-19. 86-18.	Otto von Bismarck	85-1.	Verkesteren	88-16.
Cremers	88-14,18.	Jürgens	86-11.	Parks	87-20,21,22. 88-13,14,15.	Verschuur	88-7.
Cuijpers	85-7.	Kaa van der	88-16.	Pastoor Bary	86-3.	Vessem van	87- 11.13. 88-2,3.
Daan	87-11,12.	Kaap	85-1.	Pastoor Geurts	85-3.	Victor Emanuel II	85-1,2,7.
Derks	86-18.	Kamter de	85-21.	Pastoor Hellemans	85-6.	Vocht de	85-22.
Dieneke de Tand	87-18.	Kant van der	88-2.	Pastoor Spee	86-4.	Voet	85-10. 86-18. 87-17,18.
Dinnissen	85 -18. 86-1,16. 88-16.	Kersten	88-2.	Pastoor van Dijk	87-1.	Weere	85-14.
Drees	87-1.	Kesteren van	86-19,20. 88-15.	Pastoor v. Wijngaarden	87-1, 2,3.	Wees van	87-18.
Dreumel van	86-7.	Klaassen	86-20.	Pastoor Wismans	87-23.	Weijers	88-16.
Driessen	85-15.	Koenders	86-18.	Pater de Kruijf	85-3,6.	Wellen	86-13.
Duinhoven van	86-18.	Koenen	87-17.	Pater Emil	86-16.	Wellens	86-1,2,3,4,5,7,8, 9,16,18.
Dumont	85-8.	Koningin Wilhelmina	88-18.	Pater Wilde	85-6.	Wienhoven	88-17.
Duuren van	88-24.	Kramer	88-1.	Paus Pius IX	85-1,2,7.	Wijers	86-14. 87- 20. 88-15.
Eibers	88-2.	Kremers	86-16.	Paus Stephanus III	85-1.	Wijnhoven	86-16,18.
Elzen van	87-12,14,15. 88-2,7.	Kuppeveld van	85-11. 86-1,9,21. 87-23. 88-21,24.	Peppel	87-17.	Wikkers	85-20.
Essen van	85-8.	Labro	87-10,12.	Persoon	86-8.	Wilkens	85-23. 86-24. 88-16.
Fest	87-1.	Lamers	85-1,4,21. 86-16. 88-2.	Peters	85-1,3. 86-10. 87-9,16,23. 88-18,24.	Willems	85-20. 86-18. 87-18,19. 88-15.
Fleuren	87-1,2,3,18. 88-9.	Larakkers	88-2.	Petijn de Körte	85-1.	Winkelmolen	87-3.
Franken	88-2,3.	Leeuw de	88-18.	Piepenbrock	86-18.	Wolters	86-1.
						Wolters-van der Werff	85-9, 11.
						Zandvoort van	88-18.
						Zwart	87-5,6.

Het bestuur van De Grenssteen kan niet alles alleen: hulp is nodig van plaatsgenoten en van anderen die banden hebben met de gemeente Mook en Middelaar.

De redactie houdt zich tevens aanbevolen voor interessante artikelen. De redactie is echter niet verantwoordelijk voor de inhoud van artikelen op naam. Ook behoudt de redactie zich het recht voor artikelen te weigeren en/of in overleg met de auteur in te korten of aan te passen.

Kopij dient bij voorkeur in Word te worden aangeleverd. Ook toezending als bijlage per e-mail is mogelijk naar: redactie@degrenssteen.nl

Wie actief wil meewerken kan voor nadere inlichtingen terecht bij een van de bestuursleden of op onze website: www.degrenssteen.nl

Het bestuur bestaat uit de volgende personen:

De heer H. van Duuren, penn..... 024 358 4067
De heer H.J.M. Hüttner.....024 696 1996
Mevrouw M.J. Nannings, secretaris 024 696 2339
De heer R.W.G. Peters, voorzitter..... 024 358 3710
De heer J.W.J. Verheijen..... 024 696 1784
De heer W.H.R. Wijnhofen 024 696 2049

Oude foto's, tijdschrift Rond de Grenssteen en boeken.

Het gebeurt bij de grote schoonmaak of een verhuizing: foto's van vroeger over familiegebeurtenissen, over evenementen in ons dorp, de buurt, etc. bewaren of weg ermee? Als u in de toekomst met deze vraag zit en u die foto's weg wilt doen, neemt u dan contact op met een van de leden van het bestuur van de Heemkundekring! Wij willen ons geschiedenisarchief namelijk verder uitbreiden met foto's van vroeger. In het verlengde hiervan is het misschien goed om te weten als u oude exemplaren van Rond de Grenssteen of onze boeken weg wilt doen: wij krijgen regelmatig vragen of oude tijdschriften en/of boeken nog te koop zijn. Wij kunnen elkaar daarmee geweldig helpen! Alvast onze dank!

IN DIT NUMMER:

Volkstuinvereniging "Middelwaert"	
vijfentwintig jaar jong.....	1
Van moeras tot Mookerplas, een arbeidzaam project	13
Namenregister Rond de Grenssteen 2008	24

Foto verantwoording: auteurs van de artikelen en/of aangegeven in de onderschriften of onder "bronnen".

Overname van artikelen of afbeeldingen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

VRIENDEN ZIJN NODIG

Men kan Vriend van De Grenssteen worden door minimaal 16 euro over te maken op bankrekening 12.20.04.817 of op girorekening 1444650 ten name van Heemkundekring de Grenssteen te Mook.

Men ontvangt dan viermaal per jaar het tijdschrift Rond de Grenssteen. Tevens heeft men gratis toegang tot tentoonstellingen, evenementen en lezingen die door De Grenssteen worden georganiseerd.

Rond De Grenssteen is een uitgave van de Stichting Heemkundekring de Grenssteen, Postbus 76, 6585 ZH Mook.

Losse nummers € 5,- ISSN 0929-9351

Druk: Drukkerij Minoprint, Afferden (Lb)

